

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Neprankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din. za tiskovino 80 Din. Član sekcije J. U. U. plača list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 17.153. Telefon 3112

Seja Upravnega odbora

V nedeljo 22. t. m. se je vršila v Ljubljani seja upravnega odbora sekcije, ki so ji prisostvovali tudi zastopniki sreskih učiteljskih društev. Seja je razpravljala o najaktualnejših stanovskih vprašanjih zadnjega časa. Sprejeti so bili važni sklepi glede etičnih in gospodarskih temeljev uradniške družine in glede našega izvenšolskega dela in kulturnega življenja.

Osebnost učitelja in učiteljski zbor na šoli

(Važni naglasi ob pričetku novega šolskega leta)

Kar sem naglaševal letos v juniju ob pregledu šol, sreza Maribor levi breg, smatram za važno in potrebno naglaševati prav posebno tudi ob pričetku šolskega leta in zdaj — ob pričetku odločenih nam težkih dni! Da, vračamo se vase, vračamo se v šolo, kateri dolgujemo v prvi vrsti naše sile, katere bomo še vse bolj kakor doslej koncentrirali okoli našega poklicnega ter stanovsko-organizačnega dela. To bodi odmev vsem razočaranjem kljubujočih idealistov — jugoslovanskih učiteljev! Smo in vztrajamo na delovnem pohodu za kvalitativni dvig vzgojnega in učnega dela jugoslovanske narodne šole! Smo in vztrajamo na borbenem pohodu za dvig naše stanovske zavesti in zaščito naših pravic pod praporom naše stanovske organizacije!

Danes naj izpregovorim o dveh v naslovu označenih predpogojih za dvig našega šolskega dela v tem našem glasilu zato, ker sta oba predpogoja tangirana s pojmom pravilno gojenega in razumljenega tovarštva!

Zavedajmo se, da je vprašanje vseh pedagoških vprašanj osebnost učitelja in to v pravilnem pojmovanju svoje odgovornosti in svoje svobode! Kakor so predpogoji za svobodno, duhovno, na šolski aktivnosti težeče šolsko delo: 1. običaj zmogljivosti, 2. zanimanje za snov, 3. prostovoljna odločitev za delo (na temelju smotrene motivacije), tako veljajo isti pogoji tudi za učiteljevo delo in sicer v najvišjem smislu. Samo z odredbami in oblastvenimi pritiski pa tega problema ni mogoče rešiti. Vsak učitelj je za delo v svojem razredu odgovoren! To je predpogoj, s katerim stoji in pade vse naše vzgojno-učno prizadevanje, to je pa tudi predpogoj, ki učitelju poklanja na eni strani za uspevanje svojega dela prepotrebno svobodo, na drugi strani pa ono mero odgovornosti, ki je sicer ne najdemo pri nobeni srednji uradniški skupini. Svoboda in odgovornost pa ne izključujeta nadzorstva in vznanosti, marveč oboje preloži od zunaj na znotraj. Često slabo razumljena in zlorabljen krilatice o »Svobodnem učitelju« ne sme na mesto zavesti podločnosti staviti brezovirne svojevoljnosti, ampak v samodisciplini dozorelo, visoke odgovornosti se zavedajočo vzgojiteljsko osebnost, sicer bi zadnje bilo slabše od prvega!

Omenjene odgovornosti pa ni dolžan učitelj le napram sebi, ampak tudi napram ostalim članom učiteljskega zbora, ki naj postane na vsaki šoli homogeni kolegijski! Pasivnost enega člana oškoduje ostale člene tega »delovnega kolesja«, v katerem pa posamezni členi ne stoji v mehaničnem dotikanju, marveč v živem medsebojnem učinkovanju. Za uspešno rešitev tega učinkovanja je posameznik odgovoren celoti in vsake-

mu članu učiteljskega zbora! Kot priznanje te odgovornosti in kot jamstvo svojega delovnega žrtvovanja naj smatra: 1. Sprjaznjenost po medsebojnih razrednih obiskih, 2. Ostvaritev medsebojne stvarne kritike, 3. Nadaljnjo pedagoško izobrazbo s temeljitostno pripravo na pouk, študiranjem pedagoške književnosti itd, 4. Strnjeno konferenčno delo, 5. Delovni stik med razredi in šolami.

In ravno tema dvema nalogama: a) pojmovanju prave učiteljske vzgojiteljske osebnosti; b) harmonizaciji učiteljskih zborov na vseh šolah sem posvetil prav posebno pažnjo ob priliki pregleda narodnih šol našega sreza in ravno tema dvema nalogama naj velja vse naše posvečanje takoj ob načrtju novega šolskega leta, zavedajoč se, da če želimo organizirati razredne in skupinske delovne zajednice med učenci, mora šolska mladina vzor in vzgled take organiziranosti videti na nas samih. To pa zahteva, da tvori tudi učiteljski zbor šole pravo delovno zajednico!

Zavedajmo se: kakršen učitelj — takšen razred! Kakršen upravitelj — takšen učiteljski zbor! In kakršen učiteljski zbor — takšna šola!

Z uresničenjem te zahteve, polegoma pripravljajoče širšo samoupravo šole, si pa poleg enotnostne organizacije sodobnega pouka nismo le zagotavljali delovnega uspeha in ugleda v šoli, ampak tudi zunaj šole. S tem bomo vzgajali k slogi, edinstvu na vasi in preko njenih mej in s tem — kar je baš v našem obmejnem ozemlju važno, vršili patriotsko vzgojno poslanstvo!

Poleg poklicne milosti pa so z njim na skupnem delu navezani službeni tovariši, ki jim poguma, poklicne radosti in ustvarjalnega veselja dajati morejo in morajo!

V tej smeri in v tem pojmovanju pravega tovarštva sem v prvi vrsti uravnaval vsa leta sem svoje delovanje kot predsednik sreskega učiteljskega zbora Maribor levi breg ter v funkciji šolskega preglednika ugotovil na vseh šolah lepo harmonijo učiteljskih zborov v šolskem in izvenšolskem življenju. V tej smeri in v tem pojmovanju pravega tovarštva uravnavajmo vse naše poklicno in stanovsko-organizačno delo še v potenceirani meri baš odslej, ker le v taki harmoniji, medsebojno složni, bodo učiteljski zbori vseh šol najnižje, a najodpornije še celice v borbi za oplemenitenje jugoslovanske narodne šole in ugled ter pravice njenega učiteljskega!

Vaude Mirko

Strokovne nadaljevalne šole

Nova uredba »o organizaciji, učnem načrtu, strokovni izobrazbi učiteljev in uporabi učbenikov v strokovno - nadaljevalnih šolah«, ki je stopila (za prve razrede) z letošnjim šolskim letom v veljavo, je bila ocenjena v splošnem že v 7. številki »Učiteljskega tovariša« od 12. t. m.

Člankar se tam opravičeno z vso skrbjo vprašuje: »Ali je mogoče, da bi se po takih določbah strokovno nadaljevalno šolstvo dvigalo?« Z odločnim »Ne!« zanika kategorično tako možnost.

Ta žalostna ugotovitev ni prav nič pretirana, zato je nujno potrebno, da se vsi krogi, ki jim je na srcu razvoj tega važnega šolstva, zavzamejo z vso odločnostjo za pravočasno korekturo vseh onih določb v novi uredbi, ki ogrožajo dvig strokovnega nadaljevalnega šolstva.

Kljub nevšečnosti, da še ponavljamo, hočemo danes še enkrat pokazati na najhujšo določbo nove uredbe, ker preti prav od te strani najresnejša nevarnost temu šolstvu. V prvi razred strokovne nadaljevalne šole se vpišejo vsi oni učenci, ki so dovršili osnovno šolo. Do vstopa v drugi razred imajo pravico vsi učenci, ki so dovršili prvi razred višje narodne, meščanske ali srednje šole. V tretji razred strokovne nad. šole se pa morejo sprejeti samo oni učenci, ki so dovršili drugi razred kake višje narodne, meščanske ali srednje šole.

Ta določba, ki je podana tu le v skrajšanem izvlečku, pomenja za strokovno nadaljevalno šolstvo v naših krajih naravnost nepopravljiv udarec.

V Dravski banovini imamo popolnoma izvedeno osemletno šolsko obveznost. Iz tega sledi, da dovrše tudi vajenci na deželi vsaj nekaj razredov višje narodne šole. V mestih pa prihajajo v obrt vajenci tudi z meščanskih in srednjih šol. Vajencev z dovršeno sa-

mo osnovno šolo naši mojstri sploh ne sprejemajo, ker imajo zlasti v današnjih težkih gospodarskih prilikah veliko izbiro višje šolanih učencev. Tudi ni še najmanjšega izgleda, da se bo to v kratkem času izpremenilo in bi mogočen razmah naše obrti primoral mojstre sprejemati v vajo vse s kraja, kar bi se jim nudilo.

Neizbežna posledica te določbe v novi uredbi bodo nezasedeni prvi in drugi razredi obrtnih šol. Tako bodo naše obrtno - nadaljevalne šole po sili dejstev skržene na en sam razred; kjer pa obstojajo že sedaj samo dvo-razredne šole, bo sledilo popolno izločenje tega šolstva.

Kar se pa tiče učnega programa, se bodo morali omejiti tako sestavljeni drugi, odnosno tretji razredi zgolj na ponavljanje učne snovi iz prejšnjih splošnih šol in sicer v mehanovo predpisane učne snovi. O kakem resnem strokovnem izobraževanju ne more biti govora na takih strokovnih šolah, kamor prestopajo lahko učenci iz splošnih šol naravnost v zadnji letnik. Ves strokovni pouk se bo prenesel tako skoraj izključno na zadnji letnik obrtnih šol. S tem je pa izpodmaknjena strokovno - nadaljevalnemu šolstvu ona osnova, radi katere je bilo to šolstvo ustanovljeno. Vsi naporji zadnjih tridesetih let, ki so šli za tem, da to šolstvo izpopolnjujejo prav v tej smeri, bodo zadeli v novi uredbi na nepremagljive težkoče.

Prepričani smo, da se bodo težke posledice novega kurza v tem šolstvu pokazale povsod tam, kjer se bodo določbe nove uredbe striktno izvajale.

Kakor nam je pa znano, se v Ljubljani letos to ni zgodilo. V prve razrede obrtnih nadaljevalnih šol so bili kljub novi uredbi, ki je stopila z letošnjim letom v veljavo, vpisani v prve razrede premnogi učenci, ki imajo pra-

VSEBINA:

Seja Upravnega odbora.
Osebnost učitelja in učiteljski zbor na šoli.
Strokovne nadaljevalne šole.
Bolezen volje.
Slike iz naše preteklosti.

LISTEK: Kaj torej: Za ali proti?

Splošne vesti. — Osebnost zadeve. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor JUU. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Inozemsko šolstvo in učiteljstvo. — Novosti na knjižnem trgu.

vico do vstopa v drugi ali celo v tretji razred.

Zgodilo se je to v interesu vajencev in slovenske obrti, toda zgodilo se je proti predpisom nove uredbe. Toda s skrbjo se moramo vprašati: kateri kriterij se bo uveljavil za bodočnost? Kajti konflikti so tu neizbežni. Če se hoče izogniti karibdi, zadeneš v Seilo. Udarca se ne rešimo — a koga naj zadene: slovensko obrt ali učno osebo na strokovno - nadaljevalnih šolah?

Bolezen volje

Kdor ljubi T. S. F. mu je znan pojav »Fading-a«. Dosedaj še iz nepoznatih vzrokov zvočni valovi, katerim smo se še do nedavnega čudili, polegoma izgubljajo na svoji moči, dokler se naenkrat ne umire: mesto njih zavladati tišina, ki je ena od mnogih smrtnih oblik. Izgleda, da preživljamo v Franciji v sedanjem času na političnem in socialnem področju pojav iste vrste, ki bi ga lahko nazvali »bolezen« kolektivne volje. To je simptom slabosti, letargične uspanosti, ki nas dela nedovzetne za velike probleme ureditve sedanjega življenja in učinkuje na narod, v smislu zajednice, da postaja nesposoben za obnovo.

Pojav postaja v toliko vznemirjujoč, ker predstavlja velik kontrast nasproti onemu, kar se danes dogaja. V Italiji, Rusiji in Nemčiji opažamo vsak dan jačo ekscipacijo, ki je močna narodna mistika in dinamika, s čimer bi se dalo priti v okoliščini gledišča racionalizma ali česa drugega, kar ima pač za edini smoter, da vsa poedina hotenja spravi v službo enega ideala.

Če predpostavljamo, da niti ena od teh dinamičnih sil ne predstavlja opasnosti za našo narodno eksistenco — nesporno se razume, da ta predpostavka ni brez vsakega rizika — je jasno, da iste vsebujejo v svoji celoti, močnejšo silo od inertnosti in da narod, ki na vse to reagira samo z drobci poedinčevih naporov, čeprav bi bili ti narodi in poedinci sami po sebi značajni, morajo, kadarkoli že, podleči.

Treba je, da se pravilno pojmuje vsebina te mistike katere vloga v življenju naroda izgleda slično vlogi navad v fizikalno - kemijskem svetu. Jasno je, da se to ne more doseči samo s kritiko. Čemu naj služi trditev, da je njihov smoter predvsem ta, da uničijo najdragocenejše moralne vrednote, kakor je svoboda obsojda — brez katere ni osebnosti v višjem pomenu besede, — če ta svoboda vodi v slabost? Čemu naj bi služilo ugotavljanje, da prihajajo one v nasprotju z najelementar-

* EMIL LUDWIG, avtor najbolj čitanih monografijskih romanov o Jezusu, Goetheju, Bismarku, Lincolnu, Viljemu in državnih sodobnih Evrope, je napisal po vzgledu Čapkovič »Hovoru« knjigo »Duh in sveto«, posvečeno osebnosti in delu prezidenta Masaryka. Je to najlepša njegova knjiga in bo bržkone prevedena v vse glavne evropske jezike.

S prezidentom je govoril avtor tudi o stari in novi šoli in o prizadevanjih učiteljstva za visokošolsko izobrazbo. Povedal je, da je tudi on zrastel v učiteljski sredi in dejal: »Moj oče je bil prvi v Evropi, ki je znanstveno dokazoval, da je v šolskih prostorih treba mnogo svetlobe in čistega zraka in je tudi zahteval šolskega zdravnika v dobi, ko je bilo to mišljenje v učiteljskih vrstah kaj malo udomačeno. Izmed vseh reform je ta brez dvoma najvažnejša. Zakaj plačamo učitelje najslabše, mesto da bi jih nagradili najbogatejše od vseh državnih uradnikov? Če bi jaz imel svojo državo, bi v njej prejemal učitelj največjo plačo, ker je njegova odgovornost večja kakor odgovornost sodnika, in za učitelje bi morali biti izbrani največji talenti v državi.«

Emil Ludwig ne dela učiteljstvu tega poklona iz nekakih postranskih namenov. Prepričan je, da ima učiteljstvo v tej dobi posebno poslanstvo. V njegovem boju, v času gospodarske krize, ne vidi upad idealizma. Nasprotno, ono zahteva za plačilo tega idealizma samo eksistenčni minimum.

Podpirajte stanovske gospodarske in socialne ustanove!

nejšimi življenjskimi zakoni, da sociološko kakor tudi fiziološko pomenijo samo ravnotežje, in da na gotovi stopnji vzpona kulminirajo, prično padati in vodijo v smrt?

Zgodovina nas uči, da je vedno, kadar se je pojavljala kakršnakoli od sličnih mističnih kriz, četudi ni bila osvojena od gotovih ljudi ali grupe, ki so jo inkarnirali, je pomenilo to dogajanje za novo pojmovanje življenja, čeprav težkega, toda čistega. Mi bi želeli, da pokažemo na ta karakteristični trenutek, ki nam bo morda pomagal, da bomo bolje razumeli nasprotni pojav »mrtvila«, ki ga sedaj lahko konstatiramo pri nas.

Filozofi so že od nekdaj razpravljali o vlogi težav in individualnem in socialnem življenju. Že Seneka je govoril, da je sama radost ozbilna stvar. Vsa Nietzschejeva filozofija o »Nadčloveku« je inspirirana s tem principom. Ali ni pri nas zapisal Mises: »Človek je vajenec, žalost in bol je mojster.« Pri pesnikih in mislecih vseh časov je znana misel, da je življenje težko in da se pride do sreče če že vedno ne s težavo, pa vsaj z velikim naporom. Lahko je razumeti, da so v duhu teh principov zgrajeni: fašizem, sovjetizem in hitlerizem. Ono, kar je glavno, je to, da jih masa pojmuje kot dokaz velike energije in discipline. Čeprav je entuzijazem teh pokretov moralen ali nemoralen, daje pa vendarle moč za ustvaritev splošnega ideala.

Če je to tako, potem je jasno zakaj filozofija in politika lahkega življenja, v kateri tonemo po vojni dobi, nista bili dovoljni za moralni in materialni prepoved, kar je pomembno najmanj za svet, opustošen od vojne. Eden od najslavnejših filozofov sveta, akademik svoj čas, je definiral filozofijo z duhovito formulo: »Vse se urejuje«. Dve leti po njegovi smrti so našli njegovo vdovo na klopi v parku, kjer je umrla od gladi.

Znano je, kam vodi optimizem, ki izvira iz malega napora s simptomatično anarhijo, ki ga venomer spremlja in še več, anarhijo obbeh običajev vse Evrope: popolna nemogoč vlad, da bi močno koordinirale svojo akcijo za ostvaritve reform, ki se pojavljajo na vseh področjih življenja; da bi se prilagodilo narodno življenje novim pogojem in potrebam, ki so se pojavile z razvojem tehnike, evolucije idej in socialnih aspiracij.

Mogoče je prišel trenutek, da se vprašamo: Ali ne nosi za vse to del odgovornosti tudi šola?

Da se razumemo: Pri nas, kakor povsod drugod, šola ne razvija ne občutne indolentnosti, ne lenobe, ne pohlepa za uživanjem, niti ne kulta tradicije. Nasprotno! Šola se trudi, da v duše mladine vsadi zavest dela, modrosti in iniciative, ki so v vseh časih tvorili osebnostno moč naroda. Njeni cilji so dobri. V tem pogledu šola ne greši. Toda treba bi bilo vedeti, če šola ne greši morda v čem drugem, n. pr. če z ene strani sistematično ne zamerjamo praksi in metode, ki jim je cilj oživitvorenje principov v običaje, ali če z druge strani ne padamo v zablodo, da stojimo toku življenja preveč ob strani in ne storimo ničesar, da bi se razvila naša volja. Kar se prvega tiče smo si gotovo edini vsaj v teoriji. Naša vzgoja je preveč abstraktna, preveč razumska, preveč knjižna. Zahteve strokovnjakov ostajajo preveč na papirju. Učitelj piše na tablo lepe aforizme, ki jih učence lepo propisuje v svoj zvezek, v kri in mislice pa malo pride. Izpiti preizkušajo samo sposobnosti in intelektualno rutino, kar pa se tiče volje, energije, hrabrosti, ki so predvsem važne za življenje, se pa o njih samo moralizira. »Kuj in postal boš kovač«, dopoveduje marljivo učitelj. Toda kovačnica?

To poslednje je malo vzbujalo pažnjo naših pedagogov. Za osnovo naše vzgoje smo slavili razum in svobodo, toda ves naš liberalizem je uklenjen v najrazličnejše forme avtoritativnosti, ob kateri karakteriziramo tugo pedagogiko. Toda za nobeno ceno se ne bomo odrekli edinemu idealu, ki odgovarja našim idejam: spoštovanju ljudskega dostojanstva, dostojanstva, ki ga hočemo respektirati tudi v otroku.

Toda, kaj je razum. Ali je to dana stvar, ali ideal, ki ga je treba šele ustvariti? Sporno

je to vprašanje z ozirom na šolskega otroka. Bila bi opasna iluzija staviti si za cilj osnovne vzgoje razvijanje kritičnega duha, če se ne bi istočasno pokazalo otroku, da je šola razuma zelo težka in da predpostavlja dolgo predpravo v kateri disciplina in volja igrata vidno vlogo. Kaj je svoboda? To je brez dvoma bolj konfuzna ideja, kakor se običajno zamišlja. Njo lahko pojmujejo na dva načina: od spodaj in od zgoraj. Od spodaj pomeni razvoj instinktov, nemirnih in razposajenih, ki drve v anarhijo, od zgoraj pa je prostovoljno pokoravanje zakonu, kot nujnost v dobro posameznika in ravnotežja družbe. Prva pomeni svobodo posameznika, druga pa vsebino osebnosti.

Razum in svoboda imata torej veliko dinamično vrednost in v zvezi s tem tudi vzgojno. Ali pod pogojem, da se je pojmuje, kakor je navedeno. Tako sta se razum in svoboda pojavila v neki odrejeni epohi zgodovine kot opozicijski režimu, ki je sicer ni mogel zadušiti, zavrli pa ji je razvoj.

Če je to resnica, potem ima šola važno in pomembno nalogo, da obnovi resnično ljudsko voljo, ki je danes tako potrebna, ne da bi se posluževali mistike in spiritualizma. Vloga šole se lahko resumiira z nekoliko besedami:

Ciril Petrovec:

Slike iz naše preteklosti

V dveh številkih »Učit. tov.« nam je tov. Zupancič v podlistku napisal dve sliki iz naše preteklosti. V prvem podlistku nas je, kolikor mu je dopušča prostor, seznanil z vsebino prvega letnika »Učit. tov.«.

V drugem podlistku nam je pa napisal nekaj zanimivih anekdot, — med njimi najzanimivejšo tisto, ki jo je v našem stanovskem časopisju priobčil tedanji kaplan pri sv. Petru v Ljubljani in naročnik »Učit. tov.«, poznejši župnik Matija Torkar — še pred našim učiteljskim glasilom pa malo krajše dunajski časopis Wanderer. Doživel je pa opisani doživljaj na ljubljanski normalki.

Anekdote zadnjega podlistka nam kažejo razmere v taktirnih naših učiteljih, ki jih moramo, pa prav razumeti. Konkordat 1855 l. med Avstrijo in sveto stolico je samo podaljšal veljavo šolske ustave iz l. 1804—6, ki je šolstvo, zlasti ljudsko, popolnoma podredila cerkvenemu nadzorstvu. Zato pouk označen v kiticah

I i i

Vse stvarjenje naj glasi:
Hvaljen bodi Jezus ti.

i. t. d.

popolnoma odgovarja temu verskemu šolstvu, 1848 leta so pa osvežila to šolstvo še z narodno slovensko navdušenostjo. Gotovo ta šola, primerljana z današnjo, ne vzdrži kritike. Ali kakor pripoveduje pred kratkim umrli nekdanji naš deželni glavar Fr. Šuklje, ta šola niti ni bila tako slaba, kot so jo pozneje razkricali. Cankar je pa nasprotno v Martinu Kačurju osmešil negativno smer teh časov cerkvenega nadzorstva in poniževanja učiteljstva s taktir uzelnim plačevanjem, ki ga je delal suženjsko uslužbeno pred vsakim, imenitnikom, s samim seboj pa nezadovoljnega.

Ali kljub temu moramo, če hočemo še nadalje s pravičnim razumevanjem čitati take podlistke, poznati cilje in smotre tudi tega učiteljstva, seveda ne vsega — le onega, v boljše stremečega.

Predvsem moramo vedeti, da smo tedaj na Kranjskem imeli še troje vrste šol: 1. Izključno nemške ljudske šole, 2. slovenske nemške šole in 3. popolnoma slovenske šole.

Od 1848. leta je torej bilo pri nas še mnogo učiteljstva zmožnega le nemškega jezika, mnogo nemškutarjev, ki so le neradi poučevali kaj slovenskega — deloma, ker so bili slov. jezika malo zmožni, deloma iz sovražstva do slovenščine. »Učit. tovariš« je take učitelje mnogokrat smešil zaradi slabe slovenščine in jo primerjal s pravilno. Imenoval jih je učitelje starega kopita.

L. 1862. je »Učit. tov.« prinesel dopis, kjer primerja pouk učitelja starega kopita s

z ene strani vzgojiti in okrepiti voljo otroka, ne z moraliziranjem, marveč razvijanjem vrline, ki človeka naredi močnega in odpornega, da bo lahko sebe obvladal; skrbno negovati in buditi v otroku plemenita nagnjenja, oplemeniti dušo, razviti zavest o dostojanstvu, časti, poštenju in pravici. Z druge strani je treba izkoristiti vse šolske predmete, predvsem moralno in državljansko vzgojo, da se pokaže, da omogočata svoboda in razum neomejeno polje podvigov, za kar je treba vztrajnosti in podjetnosti. Naperiti borbo proti egoizmu vseh vrst in iz vrelca socialne pravičnosti črpati moč s katero se bomo lahko obranili vsem navalom najrazličnejših diktatur, ki se pojavljajo okoli nas.

Da pa bi šola mogla služiti temu cilju, bi pa bilo potrebno, da se v temeljih izpremeni ves sistem vzgajanja. Samo na ta način bi se ozdravila bolezen kolektivne volje, ki je v socialnem življenju ustvarila ekonomsko in moralno anarhijo. Če se izkaže nezmožnost za to delo, potem bi to pomenilo, da smo zreli za dekadenco. Narod brez resnične močne volje pa nima pravice na svoj položaj v svetu.

M. Da Costa, generalni inspektor osnovne šole. Pr. V.

poukom učitelja sedanjega časa. Tu hočem navesti samo pouk starokopitneža. Gre zopet za črko i:

Otroci! Vzemite pratelhof (abecednik) v roko! Pokazal vam bom prvi puhštob; pa mi ga morate dobro zamikati. Vidite ta puhštob ima en štrah in en punkt gori! Ta puhštob je i. Vpiti vsi i. i. Tako je prav! Le filšek zamikajte. Kmalu bote pohštobirali in prali v pratltofu. Kdor pa se ne bo filšek učil, bo staberle za malco dobil! Vpiti le še i. i. i.

Vzporedno prinaša ta štev. »Učit. tov.« tudi isto snov po novem v pravilni slovenščini.

Učiteljstvo tiste dobe je stremelo i. po popolnem poslovenjenju naših šol — ali vsaj po čim večji redukciji nemškega pouka. Prva generacija izza 1848. l. je bila še v okviru verske šole in cerkvenega nadzorstva, katero stališče je vneto zastopal tudi urednik Praprotnik z večino učiteljstva in duhovščine, ki je tudi vneto podpirala »Učiteljskega tovariša«. Najbrž bi ta naš drugi učiteljski časopis tedaj ne bil zagledal belega dne, če bi se bil postavil na stališče opozicije proti cerkvenemu nadzorstvu za državno nadzorstvo. Stališče verske šole je privedlo Praprotnika skoro do tega, da bi se bil moral odpovedati nadučiteljskemu činu, ko je v Ljubljani na magistratu zagospodovala nemška stranka, z Deschmannom kot županom. Odpovedal se je pa rajši uredništvu »Učit. tov.« in ga izročil Mateju Močniku. Praprotnik sam pa je moral pogosto kloniti pred napram Nemcem preuslužnim škofijskim školskim nadzornikom Jurijem Zavašnikom, ki mu je pošiljal vladne odloke pod naslovom: Kurrende des fürstbischöflichen Konsistoriums in Laibach v nemščini. Zato mu je takoj v drugem letu izhajanja radi tega delal očitke časopis češkega katol. učiteljstva »Školnik«, ki je izhajal v Kraljevem Gradu, češ, da se to čudno poda jugoslovanskemu listu in da na Češkem kaj takega ni. Praprotnik mu je odgovoril: Kje je že Češka! Kje pa še le Slovenska. Celovški »Slovenec« je zaradi forsiranja nemščine na Kranjskem napadel Zavašnika v članku: »Zavašnik dvakrat Jurij«, zaradi česar je bil potem njegov urednik — tudi duhovnik — Janez Božič obsojen v večtedenski zapor.

Praprotnik sam je bil iz lastne izkušnje najhujši nasprotnik nemškega pouka. Zlasti bridki so njegovi spomini na Kranj. V svojem življenjskem pov. marsikatero bridko o tem pouku — ali najbržkonej je napisal v nekem svojem potopisu, kjer pravi: »Se sedaj se mi milo stori, ko se spomnim da sem mogel(!) enkrat celo uro klečati, ker nisem mogel

Za jesen in zimo!

Tople volnene tkanine za plašče, kostume, obleke, kakor tudi vso drugo manufakturno blago si preskrbite pri znani trdkki

A. ŽLENDER
LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

Ogromna zaloga najboljših kvalitet Vam nudi bogato izbiro trpežnega blaga, finih vzorcev in barv ter najsolidnejših cen.

Cenjenemu učiteljstvu popust

gladko za učiteljem reči: »Beim Addieren bedient man sich des Wörtchens und.« Zato so se za slovenski pouk potegovali skoraj vsi naročniki »Učit. tov.« zlasti pa Andrej Praprotnik. Med naročniki je seveda bila tudi duhovščina, prvo leto nad 200 duhovnikov; med njimi je bil že v 4. štev. »Učit. tov.« imenovan škof Anton Martin Slomšek, gotovo vnet Slovenec. Bil je pa človek tudi on in kot tak je tudi on naredil napako. Leta 1854. je dr. Fr. Miklošič zavedajoč se narodnih pravic navsotoval — proti Slomškovega predlogu utrakvističnih (slovensko-nemških) šol — popolnoma slovenske šole. Da so tedaj bile razmere na ljubljanski normalki take kot jih opisuje duhovnik Matija Torkar, je mogoče. Vzrok je pač germanizatorska manija avstrijskih vlad.

Treba je pa da tu omenim tisto negativno stran konkordatskega šolstva, ki je bila največja ovira, da si učiteljstvo po nekod ni moglo pridobiti ugleda.

S terezijansko reformo avstrijskega šolstva je bilo treba rešiti tudi vprašanje, kdo naj bo učitelj. In tu so po vsej Avstriji ne samo pri nas določili za učitelje cerkovnike in organiste, ki so jih zato primerno izobrazili. Izobrazba seveda je bila tudi tistim časom primerna. Saj je znano, da je vlada leta 1787. pozvala vse podeželske učitelje iz Kranjske potom okoliščine v Ljubljano, kjer jih je učitelj Jožef Golob poučeval v zboljšanju učnega načina. Enako je poučeval Golob tudi uršulinke — kot deklške učiteljice v Ljubljani in Škofji Loki. Koliko časa je trajala ta ukazana izobrazba, v poročilu ni povedano. Učitelje so torej imenovali — šolo tudi — toda o plačilu vlada ni hotela ničesar vedeti in tako je ostalo pri učiteljih cerkovnikih in organistih, ki so prejimali dohodke iz cerkvenih svojih služb. Saj je celo Blaž Kumerdej stavil vladi v svoji spomenici enak predlog — glede učiteljstva na Kranjskem.

(Dalje prih.)

* JAMES GOULD, angleški učitelj svetovnega slovesa, predsednik vseh dosedanjih mednarodnih kongresov za državljansko in moralno vzgojo (poslednji je bil v Varšavi l. 1934.), je napisal mnogo knjig, obsegajočih krasne in navdušujoče prigode iz vseh koncev sveta. Prištevava se k humanizmu, to je k vseljuskemu bratstvu vseh prebivalcev tega planeta brez razlike narodnosti, verske in socialne pripadnosti in s svojimi spisi vabi k temu idealu mladino vsega sveta. Pred leti je potoval po Angliji, Ameriki in Indiji in predaval učiteljem teh držav, predvsem pa mladini. Letos slavi svojo osemdesetletnico rojstva. Angleško govorečim otrokom v »Angliji, Ameriki in Avstraliji izdaja časopis »The League News«, v njem propagira mišljenje družstva narodov. S svojim življenjem, ki ga je vsega žrtvoval človeškemu zblizanju in bratski vzajemnosti, je pač storil, kolikor more največ storiti učitelj-idealista.

A. K.:

Kaj torej: Za ali proti?

(Po pedagoškem tečaju v Mariboru.)

(Konec.)

Morda bo pluraliziran odgovor enega izmed tečajnikov, ki ga je napisal predavatelju Vrancu, pojasnil mnenje, ki ga ima o strnjem pouku in o novodobnih stremiljenjih v vzgoji in pouku, gotovo večina tečajnikov:

»Smo načelno proti vsakemu dogmatiziranju novodobnih metod. Sicer pristajati sojem na pouka. Linkejeve posamezne stopnje strnjene pouka ne morejo ostati kot osamljene, nekako vodilo pouka, ampak se vključujejo druga v drugo tako, kakor to zahteva: a) duševni nivo, telesna struktura in čustveno stanje posameznega otroka ali celotne zajednice, b) njuna njegovega oz. njenega ožjega in širšega okolja, c) ekonomska in etična struktura družbe.

Učitelj, ki združuje v sebi harmonično teoretično in praktično, ki enako vrednoti duh in materijo, bo računal, ne le z razvojem, ampak ravno tako s stanjem današnje šole. Mora biti kakor gradbenik: preizkušal bo trdnost skladov tal kot tvorbo preteklosti, uporabljal vsa najboljša tehnična sredstva sedanosti, gradil po načrtu, ki se bo čimdalje uveljavljal v bodočnost. Učitelj mora združiti v sebi zdravega konservativca, praktičnega sodobnika in v sebi neprestano snujočega vidca v bodočnost. Strnjevati in sojemati v pouk in v vzgojo to troje v uravnovešajočih se, nekakih kvalitetnih in kvantitetnih razmerjih, to je

naša nikdar se izčrpajoča naloga, ki daje vedno novih in novih pobud za razvijanje problemov in njihovih neprestano se izpopolnjujočih rešenj. Vsega tega predmetni pouk ne zmora in je — zaenkrat — v pravilno razumevanem in občutenem strnjem pouku največ možnosti, da se dejansko približamo vsem onim vrednotam, ki jih postavlja vzgoja. In to se da doseči, kolikor pač razmere dopuščajo, v vseh šolskih letih.

Toda, poleg zasidranih teoretičnih osnov, poleg učitelja kot posredovalca teh osnov in njihovega preoblikovalca v praktično življenje, morajo biti vsekakor tudi dani zunanji pogoji za uspešno uvajanje strnjene pouka. Zato gol ministrski odlok, ki prepoveduje Herbartovo metodo formalnih stopenj v naših razredih, brez istočasne upravne preosnove našega šolstva, ne more izvršiti prevrata, četudi odlok kar v odstotkih predvideva in zahteva uspeha. Dokler je tak kaos v šolsko-upravnih vprašanjih kakršen je dozdaj, dokler so po ministrstvu odobreni učni načrti vzor v Herbart - Zillerjevem smislu, dokler so po ministrstvu odobrene učne knjige z večino svojih sestavkov, posebno iz predmetov v realijah, naravnost vzgled neživljenjskega, neotroškega predmetnega pouka, dokler bodo ostale gospodarske razmere povsod, na kmetih, v industrijskih krajih in v mestih take, da bo otrok vedno bolj predmet eksploatacije, ki se ji mora današnja šola brez upora uklanjati v najrazličnejših koncesijah, dokler — — — da, takih doklerjev učitelj doživlja mo nešteto, v najrazličnejših krajih in razmerah. So: v prenapolnjenosti razredov, v pomanjkanju učil in samoučil, v nehijskih razmerah, ko n. pr. okoli 400 otrok uporablja

samo 2 stranišči, ko je cesta telovadišče in igrišče, ko čisto kmetijska občina nima niti pravega vrta, orodja, ko ni pitne vode i. t. d. In v čem še? v pomanjkanju strokovnih knjig, (o naših krajevnih učiteljskih knjižnicah bi se dalo mnogo govoriti!) ki jih neobhodno potrebuje in tako zelo pogreša vsak učitelj predvsem oni v oddaljenih krajih. Na bivšem Kranjskem so to povečini najmlajše učiteljice, ki nimajo človeka, da bi se z njim, vsaj enaka z enakim, porazgovorile, kaj šele, da bi našle človeka višje stoečega in globljega, strokovno bolj izkušenega. Plača, s katero si mora mlad učitelj-ica oskrbeti hrano, čisto še stanovanje in kurivo, obleko, obutev, poravnati članarine za društva, pomagati največkrat svojim domačim, ga razdeliti za uslužbino, (zastonj je že — tudi na kmetih — davno umrl!) prevoznino, milodar, si omisliti najnujnejšo opremo, kupovat zdravila, od daleč ne dosega — niti pri starejšem — onega eksistenčnega minimuma, ki ga zahteva dostojno preživljanje učiteljevo — duševno in telesno. — Kje je preostanek za strokovne knjige in samoizobrazbo? Kje more izdatno podpreti z naročninami naše kulturne institucije? Začetnik tega sploh ne more, zahaja v bedo, ki mu jemlje tudi moralno silo in stanovski idealizem.

In še: Neprestana nevarnost za učitelja, da zdrkava po ozkih in spolzkih poteh razmer današnje razdrte dobe, v nižine. Vedna budnost v sebi in še za okolico, neprestana korektura samega sebe in drugih, neprestano uravnovešanje samega sebe in bližnjih, to tantalostvo, ki ga sicer čisto drži na površini, ga celo lahko dviga, toda mu, če ni dovolj močan, dovolj globokoveren, izpodjeda

duševne in telesne sile in je nevarnost, da otopi, postane malodušen in kmalu se iz gneva v njem vzbude nelepe strani njegovega jaza, ki so v muko in čisto v pekel okolici. Nato še borba za kruh sebi, družini, boleznim, ljubezni, tragedije v družinskem življenju, odvisnost, politični terorji, ki jim je učitelj dozdaj bil še vedno najpripravnější tarča, borba z lokalnimi činitelji, fanatiki in bedaki, pomanjkanje sredstev, nerazumevanje onih, ki bi morali vzgajati, ne samo soditi in obsojati, osobito mlajše učiteljstvo, za njegove težnje in težave, ponižanja, obsodbe, nezaujanje i. t. d.

Vgledimo se v ono zavestno in, žal, največkrat nezavestno tragiko učiteljskega življenja, posebno na podeželju. Dozdaj ga še nikdo ni opisal v vseh odtenkih. Kako boš strnil življenje v šoli s poukom in z vzgojo, ko pa je tako raztrgano, v tebi samem, v okolici, in v vsej človeški družbi? Mnogo, preveč, smo gledali samo v knjige, v obraze in v duše, si doslej še nismo odkrito pogledali, ker smo vedeli, da se potem oni videz tovarištva, vse nakupične fraze o vsem, o čemer govorimo na zborovanjih in drugod, zruši. Morda pa bi baš globlje gledanje drug v drugega šele pravo tovarištvo vzbudilo in z njem tudi smisel in veselje za novodobna ped. vprašanja. Življenje je borba. Zato tudi v najtemnejših trenutkih, dneih in dobach, v kakršni danes živimo, ne smemo obupati, če hočemo ostati vredni sovodnik mladine in naroda.

Verujemo v moč idealov in bomo, četudi trpeči v borbah, hodili kot učitelji in ljudje najvišjim ciljem pedagogike nasproti. Toda imeti moramo poguma, da postanemo rešitelji starega in graditelji novega obenem.